

*Закурін Микола Костянтинівич,
голова господарського суду Херсонської області,
здобувач кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ЗМІСТ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

Статтю присвячено визначенню меж адміністративно-правового регулювання діяльності господарських судів.

Ключові слова: суд, суддя, добір суддів, створення господарських судів, звернення громадян, суддівське самоврядування, дисциплінарна відповідальність.

Правова діяльність господарських судів регулюється нормами господарського, адміністративного, цивільного, фінансового, інформаційного та деяких інших галузей права. Вагоме місцем у цій системі належать нормам адміністративного права, оскільки останнє регулює широкі суспільні відносини, що виникають між суб'єктами господарювання та суб'єктами публічної адміністрації, між вищими та підпорядкованими їм по службі органами і посадовими особами, зокрема у сфері діяльності господарських судів.

До проблеми визначення меж адміністративно-правового регулювання діяльності господарських суддів звертались В. С. Балух, В. М. Бевзенко, К. Л. Василяка, В. В. Галуцько, Ю. Г. Дем'янчук, А. С. Ємельянов, Т. О. Коломоець, В. В. Комаров, В. Й. Косенко, Є. Б. Кубко, О. В. Кузьменко, В. Т. Маляренко, І. Є. Марочкін, А. Й. Осетинський, Д. М. Притика, І. Л. Самсін, В. І. Татков, І. Х. Темкіжев та інші. Проте безпосередньо предметом їхнього дослідження аналізована проблематика не була, у їх працях висвітлювали-

ся більш загальні чи спеціальні аспекти системи господарського судочинства.

Мета статті полягає в тому, що на основі аналізу новітнього законодавства, позицій учених окреслити межі предмета адміністративно-правового регулювання діяльності господарських суддів.

В юридичній літературі існують певні тенденції до розкриття предмета адміністративного права. На слушну думку В. В. Галонька, до сфери предмета галузі адміністративного права України в широкому розумінні належить: 1) широке коло суспільних відносин між суб'єктами та об'єктами публічного управління; іншими словами: завжди одним із невід'ємних учасників адміністративно-правових відносин постає суб'єкт публічного управління; 2) основною метою діяльності суб'єктів публічного управління є забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави; 3) провідною рисою предмета адміністративного права є його публічна природа; 4) адміністративно-правові відносини є переважно управлінськи-

ми (владно-розпорядчими); 5) до предмета адміністративного права також належить надання суб'єктами публічного управління адміністративних сервісних послуг; 6) однією зі складових предмета адміністративного права є внутрішньо-організаційна діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, в першу чергу та її частина, що здійснюється у правовій формі; 7) невід'ємною складовою предмета адміністративного права демократичної правової держави є засоби відповідальності суб'єктів публічного управління за неправомірні дії або бездіяльність; 8) важливою рисою предмета галузі адміністративного права є можливість застосування органами виконавчої влади заходів (їх посадовими особами) державного примусу та адміністративної відповідальності; 9) не доцільно включати до предмета галузі адміністративного права положення, які вже стали предметом регулювання інших галузей права [1, с. 18-19].

Провідним нормативно-правовим актом, на основі якого здійснюється адміністративно-правове регулювання діяльності господарських судів, є Закон України "Про судоустрій та статус суддів", в преамбулі якого зазначено, що він визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави на засадах верховенства права, визначає систему судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддів-

ського самоврядування, встановлює систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та регулює інші питання судоустрою і статусу суддів.

Виходячи з таких позицій, проаналізуємо діюче законодавство, яке стосується сфери регулювання господарського судочинства. Відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 106 Конституції України Президент України утворює суди у визначеному законом порядку [1], у ст. 19 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" уточнено, що до виняткової компетенції Президента України належать питання утворення та ліквідації судів. Суди загальної юрисдикції утворюються і ліквідовуються Президентом України за поданням Міністра юстиції України на підставі пропозиції голови відповідного вищого спеціалізованого суду. При цьому визначено, що підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна системи судів, потреба поліпшити доступність правосуддя або зміна адміністративно-територіального устрою [2]. Згідно з Указом Президента України від 12 серпня 2010 року № 11/2010 до мережі господарських судів України входить 27 місцевих господарських судів, 8 апеляційних господарських судів та Вищий господарський суд України [3].

Таким чином, одним із важливих напрямків адміністративно-правового регулювання у сфері господарського судочинства є адміністративно-правові відносини, які виникають при утворенні і ліквідації Президентом України господарських судів.

Провідною проблемою у системі господарського судочинства є добір

суддів. Він здійснюється винятково у відповідності до положень Конституції України та Закону України "Про судоустрій і статус суддів". Виклики у зазначеній сфері адміністративно-правового регулювання були детально нами проаналізовані у попередніх наукових працях. Тому у даній статті ми тільки зазначимо, що існуюча система добору суддів є такою, що в цілому задовольняє суспільство, але потребує удосконалення у напрямку спеціалізації та більш ретельного добору кандидатів у судді, зокрема, шляхом проведення тестування з метою виявлення прихованих психічних розладів та інших протипоказань. Що стосується заміщення вакантних посад державних службовців апарату господарських судів, то їх призначення та звільнення регулюється Законом України "Про державну службу", ст. 15 якого визначає, що прийняття на державну службу на посади третьої – сьомої категорій здійснюється на конкурсній основі [5]. Порядок проведення конкурсу для вступу на державну службу регулюється Положенням, що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців" від 15 лютого 2002 року № 169 [6].

Важливим чинником забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання є особистий прийом громадян, який здійснюється посадовими особами господарських судів відповідно до п. 13 "Особистий прийом громадян. Реєстрація та облік звернень громадян" Інструкції з діловодства в апеляційних і місцевих гос-

подарських судах України. У ній, зокрема, зазначається, що робота з письмовими пропозиціями, заявами та скаргами громадян, що не підлягають розгляду в порядку господарського судочинства, ведеться у суді відповідно до Закону України "Про звернення громадян", а також у порядку, передбаченому постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації" від 14 квітня 1997 року № 348. Особистий прийом громадян з питань роботи суду здійснюється головою суду або його заступниками. Графік особистого прийому громадян і Правила внутрішнього трудового розпорядку суду вивішуються в суді на спеціально пристосованому стенді (дошці оголошень суду).

Правове регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням доступу до публічної інформації у господарських судах, здійснюється відповідно до положень Господарського процесуального кодексу України, законів України "Про доступ до публічної інформації", "Про судоустрій і статус суддів", "Про інформацію", "Про доступ до судових рішень", "Про захист персональних даних", Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30.

Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні діє суддівське самоврядування – самостійне ко-

лективне вирішення зазначених питань суддями. Суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їх діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами у системі судів. Суддівське самоврядування в Україні здійснюється через: 1) збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України; 2) ради суддів відповідних судів; 3) конференції суддів відповідних судів; 4) Раду суддів України; 5) з'їзд суддів України [3].

Відповідно до Закону України "Про забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів" [7] та Наказу Міністерства внутрішніх справ України від 19 листопада 2003 року № 1390 шляхом реорганізації був створений спеціальний підрозділ судової міліції "Грифон". До основних його завдань належить: забезпечення пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів, підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, охорони приміщень суду, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу; забезпечення заходів безпеки при розгляді судових справ у всіх інстанціях; застосування заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їх

майна, якщо від судді надійде відповідна заява тощо [8].

З урахування зазначеного вважаємо, що адміністративно-правове регулювання у сфері господарського судочинства визначається наступними межами:

1) адміністративними процедурами щодо створення, реорганізації та ліквідації господарських судів;

2) визначенням адміністративно-правового статусу суддів господарських судів;

3) кадровою роботою в системі господарського судочинства: а) регулювання питань відбору, призначення, звільнення, відставки суддів господарських судів та їх керівників; б) заміщення вакантних посад державних службовців апарату господарських судів, їх призначення та звільнення;

4) встановленням меж повноважень суддів, які обіймають адміністративні посади;

5) правовим регулюванням особистого прийому громадян у системі господарських судів;

6) доступу до публічної інформації та взаємодії із засобами масової інформації;

7) правовим регулюванням суддівського самоврядування системи господарських судів;

8) організації захисту суддів, охорони приміщень судів, підтримання в них правопорядку;

9) особливостями заохочення і дисциплінарної відповідальності суддів та державних службовців апарату господарських судів;

10) забезпечення діяльності господарських судів судовою адміністрацією.

Отже, адміністративно-правове регулювання діяльності господарських судів окреслюється межами забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання в процесі здійснення посадовими особами господарських судів особистого прийому громадян, виконавчо-розпорядчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації, наданням адміністративних сервісних послуг, захистом системи господарського судочинства від протиправних посягань та особливостями заохочення і дисциплінарної відповідальності суддів та службових осіб апарату судів.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України : навч. посіб. : [у 2-х томах] / [Галуцько В. В., Олещук В. І., Пихтін М. П. та ін.]; за заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ХМТ, 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 320 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

Закурин М. К. Содержание административно-правового регулирования деятельности хозяйственных судов.

Статья посвящена определению границ административно-правового регулирования деятельности хозяйственных судов, установлено природные, исполнительно-распорядительные сферы административных услуг, административно-предупредительные и дисциплинарной ответственности факторы, описывающие предмет указанного регулирования.

Ключевые слова: суд, судья, отбор судей, создание хозяйственных судов, обращения граждан, судейское самоуправление, дисциплинарная ответственность.

Zakurin M. The content of the administrative and legal regulation of the work of economic courts.

The article is devoted to defining the boundaries of the administrative regulation of the work of the economic courts. The subject of this regulation includes some natural, executive, administrative, disciplinary and other factors.

Keywords: Court, the judge, the selection of judges, the establishment of commercial courts, appeals, judicial authorities, disciplinary responsibility.

3. Про судоустрій і статус судів : Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI // Голос України від 3 серпня 2010. – № 142.

4. Питання мережі господарських судів України : Указ Президента України від 12 серпня 2010 року № 811 // Урядовий кур'єр від 17 серпня 2010 року. – № 151.

5. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII : за станом на 1 жовтня 2011 року // Голос України від 5 січня 1994. – № 2.

6. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 року № 169 : за станом на 1 жовтня 2011 року // Урядовий кур'єр від 3 квітня 2002. – № 63.

7. Про забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-XII : за станом на 1 жовтня 2011 р // Голос України від 2 березня 1994. – № 40.

8. Про затвердження Положення про спеціальний підрозділ судової міліції "Грифон" : Наказ МВС України від 19 листопада 2003 року № 1390 : за станом на 1 жовтня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – Т. 2. – С. 486.

9. Закурин М. К. Межі дії господарського процесуального закону / М. К. Закурин, Г. П. Литвинова // Вісник господарського судочинства. – 2002. – № 3. – С. 106–108.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2012